

ÅRSPLAN 2022-2023

MORTETJERN BARNEHAGE

KOMUNALE BARNEHAGERS VISJON:

«Med skrubbsår på knærne og stjerner i øynene»

Barnehagene i Nittedal kommune har over en lengre periode hatt felles fokusområder og disse fokusområdene ønsker vi å fortsette med også i kommende barnehageår.

- Barnehagen som lærende organisasjon.
- Inkluderende miljø.
- Tidlig innsatskompetanse.
- Godt språkmiljø for alle barn.

Mortetjern barnehage har for kommende barnehageår valgt å fortsette med de samme områdene til fordypning for kommende barnehageår: «**Godt språkmiljø for alle barn**» og «**Inkluderende miljø**».

FUNDAMENTET I DE KOMMUNALE BARNEHAGENE:

Menneske Syn	Etikk	Barndom	Tilknytning	Lek	læringssyn	Barns medvirkning	Foreldres medvirkning	Kvalitets- System BTI

Gode tjenester

God folkehelse

Rent miljø

Stolt nittedalsidentitet

Levende lokaldemokrati

Gode prosesser

Kompetente og
motiverte medarbeidere

Sunn økonomi

VÅRE VERDIER: Raushet, redelighet, respekt

LOVGRUNNLAG og STYRINGSDOKUMENTER

[Barnehageloven](#), [Rammeplanen](#), [FN's barnekonvensjon](#), HMS, miljørettet helsevern, Handlingsplaner for Nittedal kommune

Innholdsfortegnelse

BARNEHAGENS ORGANISERING	5
ANSATTE I MORTETJERN:	5
VIKTIGE DATOER:.....	6
BARNEHAGENS FORMÅL, VERDIGRUNNLAG OG OPPGAVER	7
KVALITETSPLAN FOR NITTEDALSBARNEHAGENE	8
INKLUDERENDE MILJØ.....	9
GODT SPRÅKMILJØ FOR ALLE BARN	10
OMSORG, TRYGGHET OG TILKNYTNING	11
PLANLEGGING, DOKUMENTASJON, VURDERING	16
HJEM-BARNEHAGE SAMARBEID	17
OVERGANGER I BARNEHAGETIDEN.....	18
FORELDRE RÅD/ SAMARBEIDSUTVALG(SU)	19
FAGOMRÅDER OG PROGRESJONSPLANER	20
MØTEPLAN	34

Innledning

Årsplanen er de ansattes arbeidsredskap og skal si noe om hva som forventes av de ansatte og hvordan rammeplanen skal omsettes ut i praksis. I vår årsplan kommer først noen praktiske opplysninger som hvilke avdelinger vi har og hvem som jobber hvor. Vi har laget en kort oversikt over viktige datoer for kommende barnehageår.

For å se helheten har vi kort sagt noe om barnehagens formål, verdigrunnlag og oppgaver. Mer om dette kan man lese i Rammeplan for barnehager. Vi viser også en oversikt over Kvalitetsplan for alle Nittedalsbarnehagene og sier noe om hva vi vil ha ekstra fokus på i kommende år. Noe av det viktigste når man kommer nye til barnehagen er trygghet og tilvenning så vi har valgt å skrive litt ekstra om trygghetssirkelen som vi jobber etter.

I barnehagen skal vi også planlegge, dokumentere og evaluere og dette gjør vi gjennom at barnehagen skal være en lærende organisasjon. Vi må hele tiden vurdere om vi når de mål vi setter opp eller om vi må inn og endre praksis for å få til dette. Årsplanen tar også for seg hvordan vi sammen med foresatte skal få til et godt samarbeid og hvordan få til gode overganger. Enten det er internt på huset eller når barna begynner på skolen.

For at vi skal kunne lage planer som gir mulighet for varierte erfaringer og samtidig at barna får noe de må strekke seg etter har vi satt opp en progresjonsplan. Denne er utgangspunkt for periodeplaner og månedsplaner som lages gjennom året. Sist i årsplanen har vi laget en oversikt over alle møter for å kunne få til god planlegging og ha en barnehage i utvikling. Årsplanen er et arbeidsverktøy som skal være med på alle møter og i all planlegging for å sikre at vi jobber etter oppsatte mål og kriterier.

BARNEHAGENS ORGANISERING

Mortetjern barnehage er en av fem kommunale barnehager i Nittedal kommune. Barnehagen er godkjent for inntil 67 (+) plasser og består av fire avdelinger. Vi har i tillegg til ordinære avdelinger en avdeling som er for barn med ulik funksjonsdyktighet og varierende hjelpebehov, fra 0-6 år med egen tilpasset dagsrytme og bemanning.

Barnehagen ligger fint til på Gjelleråsen med boligområde, skole, skogen og industri i umiddelbar nærhet. I tillegg til barnehagen og områdene rundt har vi en flott lavvo på et område vi får låne av Würt. Lavvoen brukes flittig og er et fantastisk sted å være for både store og små. Lavvoen og området blir vedlikeholdt av foreldre og ansatte på dugnad.

Mortetjern barnehage har åpningstid fra 07.00 til 17.00.

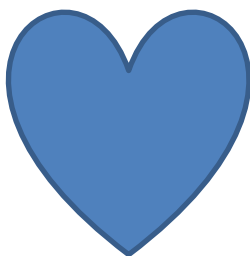
For annen informasjon vises det til de kommunale barnehagenes vedtekter.

<https://www.nittedal.kommune.no/enheter/nittedalsbarnehagene/mortetjern-barnehage/>

Barnehagens styrer: Mona Bråtasæter Tlf: 67059421 mobil: 97699647 Mail: mona.bratasater@nittedal.kommune.no	
Vespebolet: 0-3 år, 12 ekvivalenter / 12 barn Tlf: 91348664	Barkebilla: 3-6 år, 18 ekvivalenter / 18 barn Tlf: 40037075
Maurtua: 3-6 år, 18 plasser Tlf: 95337471	Marilhøna: 0-6 år, inntil 7 barn Tlf: 40037076

ANSATTE I MORTETJERN:

Pedagogisk leder: Hege Bratteng
Pedagogisk leder: Nina Merete Svestad
Pedagogisk leder: Florian Olberg
Pedagogisk leder: Carina Grøan Bidne
Pedagogisk leder: Greta Wszelaki
Pedagogisk leder: Marianne Steen
Spesialpedagog: Marianne Grønbeck

Fagarbeider: Jon Clair (i permisjon)
Ped. medarbeider: Wasan Jasem
Fagarbeider: Kiriya Rajaruban
Fagarbeider: Trine Lieungh
Fagarbeider: Ragnhild Mauritzen
Fagarbeider: Lill Nilsen
Helsefagarbeider: Hilde Folkenborg
Fagarbeider: June Engebretsen
Ped. medarbeider: Susanne Gabrielsen

VIKTIGE DATOER:

Måned/Dato	Aktivitet/Hendelse	Tema for måneden
15. august	Planleggingsdag- barnehagen er STENGT	Tilknytning, omsorg og trygghet
September	BlimE-dans for samhold og vennskap	Høst og miljø
21. september	Foreldremøte, info kommer ut på MyKid	
Oktober	Brannvernuker uke 38-39 https://brannbamsen.no/	Barn i andre land
24. oktober	Forut	
3. og 4. november	Planleggingsdager- barnehagen er STENGT	Mangfold - Kulturdeling
25. november	Julegrantenning i barnehagen	
2. desember	Julelunsj for barna	Jul
13. desember	Lucia	
19. desember	Nissefest	
27.- 31.12	ROMJUL STENGT	
27. januar	Planleggingsdag – barnehagen er STENGT	Vinter
6. februar	Samefolkets dag	Vinter. Dans, musikk og bevegelse
17. februar	Temafest/karneval og fastelaven	
Februar/mars	Vinteraktivitetsdag	
31. mars	Påskelunsj for barna i barnehagen	Påske og kreativitet
April		Natur
5. april	ONSDAG STENGT	
16. mai	Vi øver på å gå i 17. mai tog og har aktiviteter i bhg etterpå	Vår
19. mai	Planleggingsdag – barnehagen er STENGT	
Juni	Markering av mangfoldet i samfunnet vi lever i	Språk, tekst og kommunikasjon
7. juni	Overnatting skolestarterne Avslutning for skolestarterne Sommerfest HELE HUSET uke 24?	Kropp, bevegelse, mat og helse

Høytidsmarkering i barnehagen

Markering av høytider i barnehagen stimulerer barnas empatiske oppmerksomhet på hverandre. Forutsatt at markeringen er fri for forkynnelse. Å ha fokus på egen eller andres tros- eller livssynstilhørighet kan bidra til økt respekt for både en selv og andre. Aktiviteter knyttet til ulike religiøse markeringer vil legges inn når vi har skaffet oss informasjon om dette i ny barnegruppe til høsten. Barnehagen setter pris på dialog med og engasjement fra foreldrene om kulturdeling.

BARNEHAGENS FORMÅL, VERDIGRUNNLAG OG OPPGAVER

Utarbeidelse av en årsplan er lovfestet i Lov om barnehager §2. Årsplan skal være et arbeidsredskap for personalet og den skal dokumentere barnehagens valg og begrunnelser for disse. Med utgangspunkt i rammeplan for barnehagen skal samarbeidsutvalget (SU) fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.

Lov om barnehager (2005), sist endret i 2021, er det overordnede lovverket for barnehagens formål og innhold. Rammeplan for barnehage (sist endret 2017) er fastsatt av Kunnskapsdepartementet og danner for personalet i barnehagen en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens innhold.

Det er utarbeidet en **Kvalitetsplan for alle Nittedalsbarnehagene** som er vedtatt i juni 2019 hvor målet er at alle barn i nittedalsbarnehagene opplever et inkluderende, utviklende og kvalitativt godt barnehagetilbud.

De kommunale barnehagene i Nittedal har en felles **pedagogisk plattform** som tydeliggjør rammeplanens innhold med målsetting om at alle barn skal ha de beste rammer for å **oppdage, utforske og utvikle** seg i lek med andre barn. Barns egen mestring og glede over å være seg selv sammen med andre legges til grunn for alt vi gjør. Vi skal ha et pedagogisk stimulerende og omsorgsfullt læringsmiljø som fremmer nysgjerrighet og engasjement hos hvert enkelt barn.

Mortetjern barnehage sin årsplan er bygget på Rammeplan for barnehage og den pedagogiske plattform for de kommunale barnehagene i Nittedal. Med årsplanen vil vi beskrive hvordan vi vil omsette disse planene til praksis og hvordan vi skal jobbe for å legge til rette for god tilvenning og gode overganger.

KVALITETSPLAN FOR NITTEDALSBARNEHAGENE

Kvalitetsplan for Nittedalsbarnehagene er en strategi- og utviklingsplan for barnehagesektoren i Nittedal. Planen er politisk vedtatt og har en periode fra 2019-2022. Planen har et felles motto for alle barnehagene «Med skrubbsår på knærne og stjerner i øynene» og dette gir et godt bilde på det som kan kjennetegne en god barnehage. Det å kunne skape magiske øyeblikk, gode opplevelser, varierte utfordringer som skaper glede og nysgjerrighet og rike muligheter for utfoldelse i skog og mark gjennom barnehagen.

Til orientering det politisk bestemt at det skal utarbeides en felles strategiplan for kvalitet for barnehager og skoler i Nittedal, tenkt vedtatt våren 2024. Dette innebærer at gjeldende kvalitetsplan vil videreføres frem til felles strategiplan for kvalitet for barnehager og skoler i Nittedal vedtas

Mål:

Alle barn i nittedalsbarnehagene opplever et inkluderende, utviklende og kvalitativt godt barnehagetilbud.

Dette skal sikres gjennom helhetlig og systematisk utvikling av kvalitet i nittedalsbarnehagene, profesjonell ledelse og forsknings- og kunnskapsbasert praksis.

På bakgrunn av tidligere praksis og eksisterende styringsdokumenter og satsningsområder er disse fire områder valgt for perioden 2019 – 2022 .

TIDLIG INNSATSKOMPETANSE

Mål: *Alle barn får rett hjelp til rett tid*

INKLUDERENDE MILJØ

Mål: *Alle barn opplever og bidrar til et inkluderende miljø som fremmer barns trivsel og utvikling*

GODT SPRÅKMILJØ FOR ALLE BARN

Mål: *Alle barn opplever glede, mestring og utvikling gjennom språklige aktiviteter i fellesskap med andre*

BARNEHAGEN SOM LÆRENDE ORGANISASJON

Mål: *Barnehagens pedagogiske praksis er i kontinuerlig utvikling for å sikre høy kvalitet i barnehagetilbudet*

Også dette barnehageåret vil vi ha hovedfokus på å jobbe videre med to av områdene i kvalitetsplanen, inkluderende miljø og godt språkmiljø for alle barn. Vi skal ha en pedagogisk praksis som er under utvikling, og ha fokus på å fremme barn og voksnes trivsel og utvikling.

For å ha ekstra fokus på disse områdene er det satt opp mål for områdene og hvordan de voksne skal arbeide for å få til dette.

INKLUDERENDE MILJØ

Inkluderende miljø handler om barnets opplevelse av å høre til og å være en betydningsfull person for fellesskapet i barnehagen.

Mål: Alle barn opplever og bidrar til et inkluderende miljø som fremmer barns trivsel og utvikling.

For at barn skal ha en trygg tid i barnehagen der de kan trives og utvikles og føle seg som en verdifull del av fellesskapet er det viktig å sikre:

- vennskap og fellesskap
- prososial og inkluderende atferd
- gode konfliktløsnings-strategier

Vennskap og fellesskap skal stå i fokus for arbeidet i barnegruppene. Arbeid med fagområdene som er beskrevet i progresjonsplanen knyttes til tema i konkrete situasjoner i barnegruppene.

Trygghetssirkelen beskriver på hvilken måte voksen-barnrelasjonen har betydning for det enkelte barns trygghet. Trygghetssirkelen er beskrevet i eget avsnitt lengre ut i årsplanen.

Barnehagemiljø og krenkelser

I januar 2021 kom det nye krav i barnehageloven om inkluderende barnehagemiljø, og i forbindelse med dette fikk alle barnehagene tilbud om å delta på et kompetanseutviklende nettbasert kurs. Kompetansetilbudet «Barnehagemiljø og krenkelser» er utviklet av Høgskolen i Innlandet på oppdrag fra Udir. Målsettingen med tilbudet er å utvikle kompetansen i barnehager og hos barnehageeier slik at barnehagen oppfyller sin plikt til å ivareta barnas behov for omsorg, trivsel og inkludering slik at dette gjøres i tråd med barnehageloven.

Dette kompetansetilbudet er også et godt tiltak for de barnehagene som har deltatt på satsingen «Inkluderende barnehage og skolemiljø – samlingsbasert» og avsluttet sin pulje (pulje 1, 2 eller 3). Tiltaket gir ansatte i disse barnehagene anledning til å videreutvikle det gode arbeidet som allerede ble satt i gang under den samlingsbaserte satsingen. Disse barnehagene ble særlig oppfordret til å delta, og dette gjelder oss.

«Barnehagemiljø og krenkelser» er et tiltak som barnehagen jobber med over tid. Tiltaket har en varighet på ca. 2-3 år. I denne tidsperioden utvikler barnehagens ledelse og ansatte ny kompetanse sammen, implementerer den i virksomheten og endrer barnehagens pedagogiske praksis.

Link til kurssiden Høgskolen Innlandet: <https://miljo.sell.no/my/>

Alle ansatte har egne brukere inne i prosjektet og skal følge prosjektet både individuelt og i gruppe/avdelingsvis. Vi bruker personalmøter, planleggingsdager og avdelingsmøter for å jobbe med barnehagemiljøet samt at det gjøres oppgaver imellom møtene.

GODT SPRÅKMILJØ FOR ALLE BARN

Å støtte barns språkutvikling er en av barnehagens kjerneoppgaver og en forutsetning for læring, samspill, lek og vennskap. Et godt språkmiljø legger til rette for at alle får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel og som redskap for egne tanker og for å uttrykke egne meninger og følelser.

Mål: Alle barn opplever glede, mestring og utvikling gjennom språklige aktiviteter i fellesskap med andre.

I Mortetjern barnehage skal de voksne:

- Være anerkjennende i sin kommunikasjon.
- Ha et inkluderende og utviklende språkmiljø

Språk og kommunikasjon er en sentral del av vår pedagogiske virksomhet. Vi deler i små grupper med barn der språk er i fokus. Vi bruker bilder aktivt i språkutviklingen. Vi bruker konkreter for å forsterke språket i samlinger og i grupper. Vi kan også bruke språkposer, og disse inneholder blant annet eventyr, sang, rim, regler og begreper.

Barneheten har mange flerspråklige barn. De ansatte skal støtte deres doble kulturtilhørighet og ser flerspråklighet som en ressurs. I Mortetjern har vi barn som bruker nonverbal kommunikasjon. Vi forsterker barns språkopplæring gjennom tegn til tale og annen alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK). Vi bruker forskjellige digitale verktøy som en del av språkopplæringen.

For å klare å få til å jobbe godt med både språkmiljø og barnehagemiljø er det helt avhengig av at barna opplever en trygghet og tilknytning i barnehagen. Og for å oppnå dette er vi nødt til å si noe om hva vi i Mortetjern legger i begrepene omsorg, trygghet og tilknytning.

OMSORG, TRYGGHET OG TILKNYTNING

Omsorg og danning

Omsorg i barnehagen handler både om relasjonen mellom personalet og barna, og om barnas omsorg for hverandre. Vi ønsker å møte alle barn på en omsorgsfull måte. Omsorg skal derfor prege alle situasjoner i hverdagslivet i barnehagen, og komme til uttrykk når barn leker og lærer, i stellesituasjonen, måltider og påkledning. God omsorg er en forutsetning for barns utvikling og læring, og styrker barns forutsetning for å utvikle tillit til seg selv og andre. Grunnlaget for utvikling av sosial kompetanse ligger i barns mulighet til å gi og ta imot omsorg. Dette er et viktig bidrag i et livslangt læringsperspektiv.

De ansatte i Mortetjern barnehage skal:

- Møte barnet med omsorg, åpenhet, kjærlighet og varme.
- Være trygge, empatiske og sensitive voksne
- Være fysisk og psykisk tilstede.
- Vise og anerkjenne ulike følelser.
- Gi rom for ro og hvile.
- Legge til rette for trygghet og trivsel i barnehagen.

Danning handler om mye mer enn oppdragelse. Det handler om å bli en del av et fellesskap, samtidig som at barnet skal vokse opp å bli et selvstendig menneske. Personalet i barnehagen skal gjennom lek, samspill, samtale og utforskning legge til rette for å støtte barnets identitetsutvikling og selvforståelse, og fremme barnets tilhørighet i samfunnet.

De ansatte i Mortetjern barnehage skal:

- Være tydelige og trygge voksne.
- Ha evne til å være tålmodige, og gi barna mange gjentakelser.
- Anerkjenne og følger opp barnas perspektiver og handlinger.
- Vise respekt for den kommunikasjonen som barna har, og vise interesse for det de sier.
- Være en god samtalepartner, samhandlingspartner og veileder.
- Reflektere sammen med barna.
- Invitere barn inn i utforskende samtaler og stille åpne spørsmål.
- Synliggjøre og fremhever mangfold og ulikheter som grunnlag for opplevelser, utforskning og læring ved for eksempel fortelling, flagg, sanger.
- Sette barna i stand til å tenke selv, søke kunnskap, reflektere over og vurdere vedtatte sannheter, stille spørsmål og yte motstand på egne og andres vegne

Tilvenning

Når barnet begynner i barnehagen

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn. Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære.

Rammeplanen 2017.s 13

I Mortetjern barnehage legger vi til rette for at barna kan knytte seg til personalet og til hverandre. Vi tilstreber at alle skal oppleve trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen. Vi møter alle barn med åpenhet, varme og interesse, og viser omsorg for hvert enkelt barn. Det er alltid den voksne som er ansvarlig for en god relasjon mellom barnet og seg selv.

For at barna skal få en tryggest mulig start, får hvert enkelt barn en primærkontakt. Vi har tilvenning over tid, tilpasset hvert enkelt barn. Vi vet at de barna som går på avdelingen fra før også trenger å bli vant til en ny gruppesammensetning. For å få til denne tilvenningen best mulig bruker vi mye tid på frilek, bli-kjent-sanger og leker.

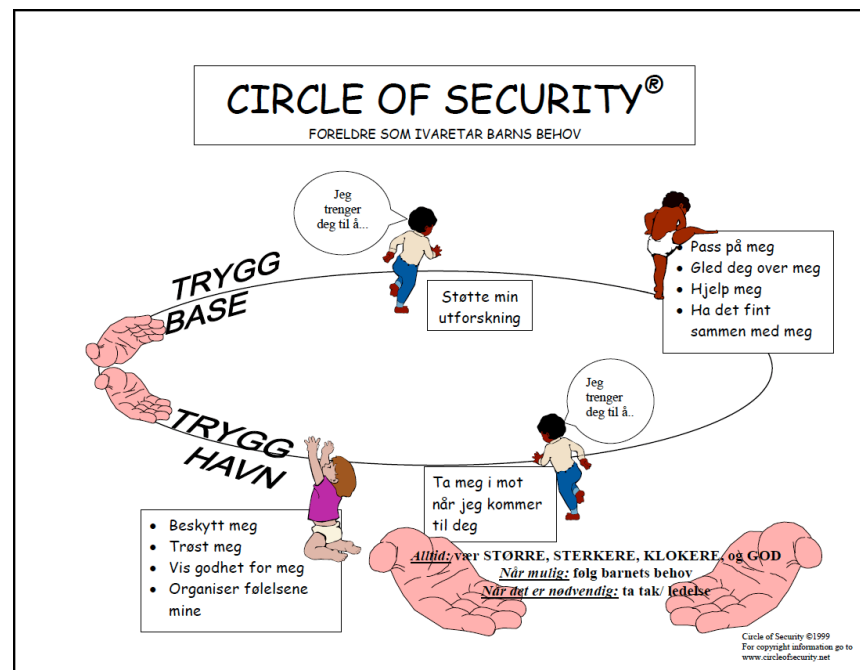
Ved oppstart er foreldrene med barnet og de ansatte observerer slik at de gradvis kan overta rutinene. Det er en god mulighet for å bli kjent med barn, personal og andre foreldre samtidig som vi blir kjent med barnet. Det er krevende å begynne i barnehagen og om det er mulig er det godt med litt kortere dager den første tiden.

Vi tilstreber å få til oppstarts samtaler med alle nye foreldre før de begynner i barnehagen om det lar seg gjøre. Her kan foreldrene fortelle litt om barnet, og barnehagen kan si noe om hvordan det vil være å begynne i barnehagen. Det leveres ut brev med samtaledato og punkter som vil bli snakket om i møte. De ansatte vil få kunnskap om barnets behov og kunne møte barnet der det er når det gjelder behov og utvikling. Det er tett dialog med foreldrene og dersom det er behov for samtale utover det som er fastsatt er det bare å be om en samtale.

Trygghet og tilknytning

- **Trygghetssirkelen** bygger på mange års forskning omkring tilknytning og viser oss hvordan de grunnleggende behovene henger sammen.
- I nedre del av sirkelen ser vi barnets avhengighet og beskyttelsesbehov, altså tilknytningsbehovet. Hånden som tar imot nederst er den sikre havnen i form av en trygg og nær voksen hvor barnet kan få hjelp, trøst og nærhet når tilknytningsbehovet er slått på, barnet trenger nærhet til den voksne
- I øvre del av sirkelen ser vi barnets selvstendighet og utforskertrang, barets behov for å erobre og mestre verden. Den øvre hånden representerer også den voksne, men her fungerer hånden som en trygg base for barnets utforskning. Barnet tar seg en tur ut i verden, i trygg forvisning om at den voksne er der og passer på.
- Sirkelen tydeliggjør for oss dynamikken mellom avhengighet og selvstendighet. Utforskning og læring blir vanskelig, kanskje umulig, uten at «kontakten er i»: Tryggheten til å gå ut kommer fra vissheten om at det er mulig å komme inn igjen. Selvstendighet vokser fram av tillatelsen til å være avhengig. Trygghet er et kjernebegrep. På tryggheten bygges selvfølelsen, selve grunnmuren for oppfatningen av oss selv. Selvfølelsen bygges stein for stein tidlig i livet, og er avhengig av voksne som tilfredsstiller barnets grunnleggende behov for omsorg, hjelp og støtte. På denne avhengigheten skal barnets selvstendighet utvikles. Et trygt barn er rustet til å mestre hva som helst.

For at barn skal kunne oppleve trygghet og tilknytning er de ansatte i barnehagen nødt til å følge opp barna og ta deres signaler på alvor. Det å kunne la barn få være med å ha en påvirkning på barnehagehverdagen sin, og hvor de møter voksne som er anerkjennende og har respekt for barns meninger og behov er helt avgjørende.

Barns medvirkning

Medvirkning er å møte anerkjennelse for egne opplevelser, respekt for egne meninger og innflytelse på egen hverdag.

- «Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få muligheten til aktiv deltagelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. (barnehagelovens § 3) I Mortetjern barnehage ønsker vi å sikre barns rett til medvirkning ved at de voksne: Lytter og tar barns uttrykk på alvor uavhengig av alder og funksjon. Har respekt for barns tilbakemeldinger om barnehagehverdagen sin. Tar seg tid til i samspill med barn. Støtter barna i å gi uttrykk for sine tanker og meninger.
- Vektlegger barnas initiativ under planlegging, gjennomføring og vurdering.
- Reflekterer over egne holdninger til barn og spiller hverandre for å kunne være gode rollemodeller i barnehagen.
- Følger opp barnas uttrykk både kroppslig og verbalt
- Ta barnas perspektiv med i all planlegging

Lek og læring:

Lek er barnets viktigste aktivitet og leken skal ha en fremtredende plass i barnas liv. Av den grunn har leken en sentral rolle og betyr mye i Mortetjern barnehage. Hos oss skal barna få mye tid til lek både inne og ute. Å få delta i lek innebærer at barna lærer seg å være en god venn, og er viktig for barnas trivsel og utvikling. Derfor ønsker vi å utdype og gi en nærmere beskrivelse av hva lek er, og hvilken betydning den har for barna. For barna er leken et mål i seg selv. Med det mener vi at leken er en aktivitet som barna går helt opp i, og som engasjerer fordi det å leke er gøy. Leken er ofte lystbetont, spennende og har et lokkende preg over seg. Leken er for barna en frivillig aktivitet, og den er på liksom. Lek er en typisk væremåte for barn ved at den er indremotivert, den kommer innenfra og av seg selv.

Lek er også en viktig del av barnekulturen. Gjennom lek overfører de eldre barna de særegne trekkene i barnekulturen til de som er yngre. De voksnes roller er derfor å støtte opp om barns ulike lekemuligheter, være tilstede, støtte, bidra når det er nødvendig – uten å overta leken. Lekens betydning er viktig for barn og tjener mange funksjoner. Barna utvikler seg og lærer gjennom leken og vi vil ta med noen punkter som vi mener er viktige. Lek er en naturlig arena for læring. Barnehagens oppgave er å stimulere til nysgjerrighet, undring, refleksjon og glede slik at barna kan være kreative og finne egne løsninger.

- Barna får styrket sin identitet, lærer seg selv å kjenne ved at de får bearbeidet sine følelser og inntrykk.
- Leken stimulerer til utvikling på det intellektuelle og det sosiale plan
- Lek for barna danner grunnlaget for problemløsning av ulike karakterer i forskjellige situasjoner.
- Gjennom gjensidig kontakt fungerer leken også som en sosialiseringsarena der barna får styrket sine språklige og emosjonelle sider.

De ansatte i Mortetjern barnehage skal:

- Være trygge og tilgjengelige voksne i lek med barn.
- Være tilgjengelige så barn kan søke trygghet.
- Tilrettelegge for lek.
- Gjennom observasjon og barns medvirkning bidra til å utvikle leken.
- Bygge videre på barnas interesser og nysgjerrighet.
- Hjelp barn som selv ikke klarer det å få lekevenner.

Livsmestring og helse

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Barnehagen skal være en arena for fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling. Barna skal ha mulighet til ro, hvile og avslapping i løpet av dagen. Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner.

Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet jf. Barnehagelovens § 22.

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill.» (Rammeplan for barnehage 2017, s 22.) Mortetjern har tidligere brukt et pedagogisk opplegg som er utarbeidet av organisasjonen Lions i samarbeid med stiftelsen «Det er mitt valg». Dette har fokus på forebyggede arbeid, der barna vil få trene på å ta ansvar og beslutninger, samt utvikle en positiv selvpoppfatning og selvfølelse. Vi vil fortsatt bruke deler av dette pedagogiske opplegget i aktiviteter, lek og samlinger.

Barna får kjennskap og nye erfaringer som kan være med å styrke barnas identitet og selvfølelse samt å utvikle evnen for empati. Her har vi tidligere også brukt løven Leo, og han bor fortsatt i barnehagen og vil kunne være med på samlinger og aktiviteter etter hva som er behov og ønskelig. Dette kan tilpasses både til småbarn og storebarns avdelinger.

PLANLEGGING, DOKUMENTASJON, VURDERING

Mortetjern barnehage ønsker å være **en lærende organisasjon**. For at vi skal utvikle og forbedre vårt arbeid, må vi hele tiden vurdere det vi gjør. Vi må drøfte arbeidet og arbeidsmåter, og se om det står i forhold til fastsatte mål og progresjonsplaner. Arbeidsmåter justeres etter behov. Vi vurderer både fortløpende og til bestemte tider på året. Planleggingsdager, personalmøter og avdelingsmøter brukes til faglig utvikling samt evaluering og vurdering av felles aktiviteter og opplegg. Vi vektlegger barnas interesser i hverdagen, gjennom samtaler og observasjoner, og bruker dette videre i arbeidet og planleggingen. Det brukes ulike kartleggingsverktøy for å dokumentere det arbeidet vi gjør.

Måter vi bruker til dokumentasjon: Muntlige tilbakemeldinger, gjennom bilder, månedsskriv, periodeplaner, brukerundersøkelser, perm til hvert enkelt barn, dagbok i enkelte tilfeller mellom barnehage og hjem.

For at vurderingsprosessen skal være fullstendig, er vi avhengig av foreldrenes syn. Ved foreldresamtaler ønsker vi at foreldrenes syn på barnehagens arbeid med det enkelte barnet kommer frem. I tillegg får foreldrene gitt tilbakemeldinger på barnehagen ved brukerundersøkelser.

Kvaliteten i det daglige samspillet mellom menneskene i barnehagen er en av de viktigste forutsetningene for barns utvikling og læring. Barnegruppa og det enkelte barns trivsel og utvikling skal derfor observeres og vurderes fortløpende. Gjennom vurderingsarbeidet skal vi si noe om hvor godt vi lykkes med å gjøre planer om til praksis.

Det er personalets arbeid som skal vurderes

- hvor godt lykkes vi med å skape et miljø som bidrar til å fremme sosial kompetanse hos barn og voksne?
- hvor godt lykkes vi med å skape et miljø der leken har gode betingelser og der alle inkluderes i fellesskapet?
- er barnehagen en så god arena for læring som vi ønsker at den skal være?
- hvor gode modeller er de voksne?
- hva må vi gjøre for å bli enda bedre?

Vi skal utvikle våre møtearenaer ved å ha gode forberedelser, gjennomføringer og at alle ansatte ved hva de har forpliktet seg til i praksis, når de går ut av møtet. Det skal utarbeides maler for flere av møtearenaene som vil være lik for de kommunale barnehagene. Ved bruk av Pedagogisk analyse skal vi utvikle vår pedagogiske praksis. Vi skal gjennom metoden bli bedre på å samle inn data, analysere praksis og ta forskningsbaserte beslutninger for å nå våre overordnede mål. På denne måten sørges det for at praksis som er uhensiktsmessig for barnet eller gruppa skal kunne endres på få uker. Mer alvorlige ting tar lengre tid. Dersom det ikke skjer endring over tid, må vi stoppe opp og se på vår praksis på nytt.

HJEM-BARNEHAGE SAMARBEID

Det er foreldrene som har ansvar for barnets oppdragelse. Barnehagen representerer et kompletterende miljø.

Det er helt nødvendig med god dialog og nært samarbeid. Hjem og barnehage skal ikke være like, men det har betydning at vi jobber mot de samme målene. Det er av stor betydning at vi har gjensidig åpenhet og tillit.

Foreldre og personalet ser barnet i ulike situasjoner, derfor har vi viktig informasjon å gi hverandre.

Arenaer for samarbeid:

- Daglig kontakt ved henting og levering (Det er viktig at vi tar med barnet i samtalen, ikke snakke «over hodet» på barnet. Er det noe foreldre eller personalet tenker barnet ikke skal høre, så ber vi om noen minutter uten at barnet er tilstede)
- MyKid-barnehagens **digitale kommunikasjonsplattform mellom hjem og barnehage. Her kommer all informasjon utenom hente/bringe og møter/samtaler. Det er også her foreldre melder fri/ferier/sykdom, osv. Det er lurt å sjekke nettsiden jevnlig for å være oppdatert**😊
- Foreldresamtaler; ped.leder inviterer til 2 samtaler i løpet av barnehageåret.
- [BTI](#) «Bedre Tverrfaglig (Tidlig) innsats» Er det noe barnehagen eller foreldrene reagerer på/bekymrer oss for angående barnet, tar vi initiativ til en «tidlig innsats-samtale» for å se hva vi sammen kan gjøre å gjøre hverdagen bedre for barnet. Kommunen har en egen modell for samarbeid til beste for barn og unge.
- Ved behov for samarbeid med andre tjenester benytter vi [samtykkeerklæring](#) for fritak av taushetsplikten. Skjema ligger på kommunens hjemmeside.
- Foreldremøter/nettverksmøter:
Barnehagen inviterer til foreldremøte høst og vår. Vi oppfordrer foreldrene til å danne nettverk for å sikre god dialog og samarbeid i foreldregruppa.

Vi vet at overganger kan være sårbart for barn, og vi er derfor ekstra oppmerksomme på å forberede barnet og foreldre på overganger i barnehagetiden.

Overganger eller endringer i et menneskes liv utløser stressreaksjoner, det er normalt. Det som er viktig, er at vi forbereder barnet på disse overgangene og legger til rette ut fra det enkelte barns behov. Her er gjensidig informasjon mellom hjem og barnehage avgjørende.

OVERGANGER I BARNEHAGETIDEN

Vi har flere overganger i barnehagen. Det kan være fra småbarnsavdeling over til storebarnsavdeling, bytte mellom avdelinger, bytte av barnehage eller den siste som er når de begynner på skolen. Alle overganger krever gode forberedelser. Det skal legges til rette for at barna kan ta avskjed med avdelingen/barnehagen på en god måte, ha forventninger til å begynne på ny avdeling/skolen. Når de begynner på skolen skal barna oppleve at det er sammenheng mellom barnehage og skole.

I Nittedal kommune har PPT, skolene og barnehagene utarbeidet et kvalitetsdokument, for å gjøre overgangen så god som mulig. Denne planen ligger på kommunens hjemmeside og er tilgjengelig for alle. [Plan for overgang barnehage -skole](#)

Er det behov for omfattende tilrettelegging, starter dette arbeidet i god tid før barnet begynner på skolen.

Andre samarbeidspartnere

Alle tjenester i Nittedal kommune som berører barnehagens drift (eks. Helsestasjon, Familieteamet, PPT, Barnevern, Eiendom, Personal, osv)

- Nittedalsbarnehagene; som er samlebegrep for alle barnehager i Nittedal
- Holumskogen skole, andre nærskolene for barna som går i Mortetjern barnehage
- Bjertnes videregående skole- hvor vi kan få elever som ønsker praksis i barnehage
- Høyskolen- hvor vi kan få studenter i praksis som går på barnehagelærerutdanning

Vedtekter

- Nittedal kommune har utarbeidet gjeldende vedtekter og disse er å finne på kommunens hjemmeside www.nittedal.kommune.no under barnehager og Mortetjern barnehage. Alle som får tilbud om plass i Mortetjern barnehage får tilsendt vedtekter for de kommunale barnehagene sammen med tilbudsbrev og helseskjema. Vedtektene ligger også fast inne på Mykid nå nyhetsbrev.

FORELDRERÅD/ SAMARBEIDSUTVALG(SU)

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling, jf. barnehageloven § 1. Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene. Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål. Foreldrene og barnehagens personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling. Foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå, gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget. Både foreldrene og personalet må forholde seg til at barnehagen har et samfunnsmandat og verdigrunnlag som det er barnehagens oppgave å forvalte. Barnehagen må tilstrebe at barnet ikke kommer i lojalitetskonflikt mellom hjemmet og barnehagen.

Intensjonen er å fremme foreldrenes fellesinteresser og bidra til samarbeid og skape et godt barnehagemiljø. Saker som er viktig for foreldrene i forhold til barnehagen skal bli forelagt foreldreråd/samarbeidsutvalg.

Samarbeidsutvalget (SU) skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Samarbeidsutvalget skal bli forelagt saker som er viktige for barnehagens innhold og virksomhet, og for forholdet til foreldrene. Samarbeidsutvalget skal fastsette barnehagens årsplan. Øvrige saker av viktighet er for eksempel forslag til budsjett eller driftsendringer

Samarbeidsutvalget i Mortetjern består av 2 representanter fra foreldrene, 2 ansatte, politiker og styrer. Sistnevnte har talerett men ikke stemmerett og sitter som referent i utvalget.

FAGOMRÅDER OG PROGRESJONSPLANER

Rammeplanen har sju fagområder som vi i barnehagen forplikter oss å jobbe etter. Voksenrollen blir også tillagt stor vekt. Fagområdene er i stor grad de samme som barna senere møter som fag på skolen.

Mortetjern barnehage er for barn i alderen 0-6 år og det er viktig å tenke over hvordan vi skal kunne være en god barnehage for alle barn uavhengig av funksjon eller mestringsnivå. Vi jobber i aldersinndelte grupper på kryss av hele barnehagen. Et godt læringsmiljø gir mulighet for varierte erfaringer og tar hensyn til barnas utviklingsnivå. Det er viktig at vi tilpasser oppgaver slik at barna får noe å strekke seg etter, men skal også få opplevelsen av mestring. Det er viktig å tenke på at progresjonen skal følge barnet og ikke en hel gruppe.

Progresjonsplanen vil være utgangspunktet når det utarbeides periodeplaner.

Alle ansatte har ansvar for at progresjonsplanene gjennomføres gjennom hele året enten i spontane eller i planlagte aktiviteter. Dette vil kreve voksne som er bevisste og ser mulighetene i hverdagen og tar barns innspill på alvor.

Fagområdene fra rammeplan:	Mål for fagområdet:
Antall, rom og form	Barna skal utvikle matematisk kompetanse gjennom lek, styrte aktiviteter og spontane hverdags aktiviteter.
Etikk, religion og filosofi	Gjennom markering av høytider skal barna oppleve mangfold og forståelse for samfunnets utvikling. Barn skal oppleve mulighet til å utøve kritisk tenkning og egen dømmekraft
Kommunikasjon, språk og tekst	Barna skal utforske og utvikle sin språkforståelse, språk-kompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. Personale skal motivere barna til å leke med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.
Kropp, bevegelse, mat og helse	Barna skal få mulighet til å sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt. Barna skal få en forståelse for hvordan næringsrik mat kan bidra til god helse.
Kunst, kultur og kreativitet	Personalet skal stimulere barns nysgjerrighet, utvikle deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøving og eksperimentering.
Natur, miljø og teknologi	Personale legger til rette for at barn kan få et mangfold av naturopplevelser, opplever naturen som arena for lek og å ta ansvar for naturressursene og biologisk mangfold. Barn skal få gode opplevelser med friluftsliv året rundt, bli nysgjerrig på naturvitenskapelige fenomener, oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaring med teknologi og redskap.
Nærmiljø og samfunn	Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barna bli kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden

Progresjonsplan for **Antall, rom og form**

1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Beveger seg i hele rommet.	Beveger seg i hele rommet.	Beveger seg i hele rommet.	Beveger seg i hele rommet. Har begynnende ferdigheter i romorientering (retningssans-høyre, venstre, frem og tilbake).	Beveger seg i hele rommet. Bruker matematiske begreper til å orientere seg i rommet: (høyre, venstre, frem og tilbake).
Hører på sang, rim og regler.	Hører på og prøver å gjenta telleregler, fingerregler, regelsang og eventyr.	Har begynnende ferdigheter i gjenfortelling av telleregler, regelsanger og eventyr.	Bruker telleregler, regelsang og eventyr.	Bruker telleregler, regelsang og eventyr. Dikter opp egne.
	Parkobler og sammenligner objekter uten å bruke tallord eller telling.	Parkobler et tallord med et objekt: (Peker på et objekt om gangen og teller samtidig).	Teller usystematiserte objekter: (objekter som ikke er like eller som står ikke på rekka).	Forstår abstrakt telling (teller oppi hodet uten å peke på objekter).
Har begynnende rydde ferdigheter.	Rydder, sorterer og bygger konstruksjoner ved hjelp av voksen.	Har begynnende forståelse for dagsrytme og rekkefølge. Rydder, sorterer og bygger selvstendige konstruksjoner.	Forstår dagsrytme og rekkefølge. Rydder, sorterer og bygger selvstendige konstruksjoner.	Forstår dagsrytme og rekkefølge. Rydder, sorterer og bygger selvstendige konstruksjoner.
	Har begynnende forståelse for turtaking: (du må vente på tur).	Har begynnende forståelse for turtaking: (du må vente på tur).	Forstår turtaking (jeg må vente på tur).	Forstår turtaking og bruker aktivt i hverdagen: (jeg er den første du er etter meg).

Utforsker ulike størrelser med hele kroppen: (Er det nok plass til meg i denne pappesken?).	Måler og sammenligner ved bruk av egen kropp: (Avstand-kan jeg hoppe fra den ene madrassen til den andre?).	Har begynnende ferdigheter i måling og sammenligning av objekter (flaska mi er stor og din er liten).	Måler og sammenligner objekter ved bruk av matematiske begreper (flaska mi er høyre og tyngre enn din). Har begynnende ferdigheter i bruk av plasseringsord: (bak, under, foran, ved siden av osv.)	Måler og sammenligner objekter ved bruk av matematiske begreper (flaska mi er høyre og tyngre enn din). Bruker matematiske begreper i hverdagen for eksempel ved matlaging: veie mel, måle, telle epler osv. Bruker plasseringsord (bak, ved siden av, foran osv.) Førskolebarn bruker arbeidsark og klarer enkle matematiske oppgaver.
Oppdager og kjenner på ulike former.	Setter ord på former (trekant, sirkel osv.)	Setter ord på former. Tegner, klipper, limer forskjellige former, farger og størrelser.	Setter ord på former. Tegner, klipper, limer forskjellige former, farger og størrelser.	Setter ord på former. Tegner, klipper, limer forskjellige former, farger og størrelser.
Presentert for digitale verktøy (Bjørnis, Forut-filmer, spille enkle puslespill).f.eks bruk av storskjerm	Presentert for digitale verktøy (Bjørnis, Forut-filmer, spille enkle puslespill).f.eks bruk av storskjerm, ipad	Bruker digitale verktøy i hverdagen ved hjelp av voksen (setter på en sang, spille puslespill osv.).	Bruker digitale verktøy i hverdagen ved hjelp av voksen (setter på en sang, spiller puslespill osv.).	Bruker digitale verktøy med voksenes tilsyn (setter på sanger, spiller puslespill, løser enkle matematiske oppgaver, osv.).

Progresjonsplan for **Etikk, religion og filosofi**

1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Opplever og deltar i tradisjoner tilknyttet til høytider.	Opplever og deltar i tradisjoner tilknyttet til høytider.	Opplever og deltar i tradisjoner tilknyttet til høytider. Utrykker nysgjerrighet og undring.	Opplever og deltar i tradisjoner tilknyttet til høytider. Utrykker nysgjerrighet og undring.	Opplever og deltar i tradisjoner tilknyttet til høytider. Har kjennskap og begynnende forståelse for ulike levesett, verdier, holdninger og kulturelt mangfold som er representert i barnegruppa.
Får og tar kontakt med andre barn og voksne på sin egen måte.	Får og tar kontakt med andre barn og voksne på sin egen måte.	Begynnende forståelse av at: jeg kan påvirke og bli påvirket av mine omgivelser (hvis jeg slår noen så blir den lei seg).	Forstår at: det jeg gjør kan komme meg og andre til gode eller at jeg kan ødelegge for dem og meg selv.	Forstår at: det jeg gjør kan komme meg og andre til gode eller at jeg kan ødelegge for dem og meg selv.
Utrykker egne meninger på alle mulige måter.	Begynnende forståelse av at ``jeg`` kan sette ord på egne følelser. Utrykker egne meninger på alle mulige måter.	Utrykker egne meninger ved bruk av kropps og verbalt språk. Setter grenser for egen kropp og følelser: (ikke slå meg).	Utrykker egne meninger ved bruk av kropps og verbalt språk. Setter grenser for egen kropp og følelser. Begynnende forståelse for respekt over andres kropp og meninger.	Utrykker egne meninger ved bruk av kropps og verbalt språk. Setter grenser for egen kropp og følelser. Respekterer andres kropp og meninger.
Opplever empatiske holdninger i barnehagehverdag og samt hva som er rett og galt.	Lærer seg å vise empati: (gir klem, strekker ut hånd til den andre, prøver å hjelpe til).	Viser empati ved bruk av kropps og verbalt språk: (sier unnskyld, Spør om det går bra, Hjelper andre, osv.).	Viser empati ved bruk av kropps og verbalt språk: (sier unnskyld, Spør om det går bra, Hjelper andre, osv.).	Viser empati ved bruk av kropps og verbalt språk: (Unnskyld, Går det bra? Kom, vi gjør det sammen, Det finnes barn i andre land som ikke har mat, stakkar osv.).

Erfarer rettferdige holdninger hos voksne ovenfor barna og seg selv.	Har begynnende forståelse på hva som er rett og galt.	Kjenner til hva som er rett og galt.	Forstår hva som er rett og galt. Har begynnende ferdigheter i selvstendig konflikthåndtering: (se, vi kan gjøre det sånn også).	Forstår hva som er rett og galt og samt oppmuntrer andre. Har begynnende ferdigheter i selvstendig konflikthåndtering: (de andre kan prøve først og så bytter vi på).

Progresjonsplan for **Kommunikasjon, språk og tekst**

1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Blir kjent med forskjellige ord og begrep gjennom bilder, bøker, sanger, rim og regler. Deltar språklig med lyder og enkle ord.	Kjenner til enkle ord og begreper fra bilder, bøker, sanger, rim og regler. Setter sammen enkle setninger.	Kjenner til forskjellige bildebøker og deltar verbalt i lesningen. Barn deltar aktivt i sanger, bevegelsesleker, rim, regler og blir kjent med nye. Setter sammen korte setninger.	Kjenner til bøker med lengere bildetekst og deltar verbalt i lesningen. Deltar aktivt i sanger, bevegelsesleker, rim, regler og bruker de i organiserte, spontane situasjoner samt lek. Tøyse og leke med korte setninger. Prøver å lage rim.	Kjenner til bøker med lengere bildetekst og deltar verbalt i lesningen. Deltar aktivt i sanger, bevegelsesleker, rim, regler og bruker de i organiserte, spontane situasjoner samt lek. Tøyse og leke med lange setninger. Lager rim og regler selv.
Peker på bilder i bøker.	Prøver å sette ord på bilder i bøker.	Begynnende ferdigheter i gjenfortelling. Dikter opp selv enkle historier.	Klarer å gjenfortelle korte historier. Dikter opp selv egne historier.	Gjenforteller historier og dikter opp egne.
Kommuniserer med hele seg. Knyter lyder og ting sammen. Tøyser og leker med lyder. Responderer på barns og voksens samspill.	Kommuniserer både kroppslig og verbalt. Har større begrepsforståelse: fra pippip->fugl-> til kråke. Responderer på barns og voksens samspill: (kroppslig og verbalt med enkle ord).	Kommuniserer både kroppslig og verbalt. Utvidet begrepsforståelse. Responderer på barns og voksens samspill- (kroppslig og verbalt med enkle setninger).	Kommuniserer både kroppslig og verbalt. Utvidet ordforråd og begrepsforståelse. Responderer på barns og voksens samspill: (kroppslig og verbalt med lengere setninger).	Kommuniserer både kroppslig og verbalt. Utvidet ordforråd og begrepsforståelse. Responderer på barns og voksens samspill: (kroppslig og verbalt med lange setninger).

Viser interesse for bilder.	Begynnende ferdigheter i å kjenne bildet sitt på stolen eller garderobeplassen sin.	Kjenner igjen bildet av navnet sitt.	Begynnende ferdigheter i navneskriving. Begynnende forståelse for at det finnes mange flere bokstaver og tall.	Kan skrive navnet sitt. Gjenkjenner flere bokstaver og tall. Lekeskriver.
	Forstår direktebeskjeder og noen enkle fellesbeskjeder.	Forstår direkte-og enkle fellesbeskjeder.	Forstår direkte-og fellesbeskjeder. Viderefører enkle beskjeder.	Forstår direkte-og fellesbeskjeder. Viderefører beskjeder.
Begynnende forståelse for turtakking i dialogen: (jeg lager lyd og du svarer på den).	Forstår turtakking i dialogen: (jeg snakker, du lytter og omvendt). Spiller korte ordspill ved hjelp av voksen.	Forstår turtaking i dialogen. Spiller enkle ordspill.	Forstår turtakking i dialogen og bruker den aktivt. Spiller enkle ordspill selvstendig.	Forstår turtakking i dialogen og bruker den aktivt. Spiller ordspill selvstendig.

Progresjonsplan for **Kropp, bevegelse, mat og helse**

1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Gjør seg kjent inne og ute i barnehagen. Utfordrer seg fysisk. Bruker grovmotoriske bevegelser: (krabber, går, reiser seg opp, setter seg ned, osv.).	Utfordrer seg fysisk. Bruker grovmotoriske bevegelser: (hopper, klatrer på enkle lekestativ, løper, løfter, kaster, osv.).	Utfordrer seg fysisk. Bruker grovmotoriske bevegelser: (hopper, klatrer, hinker, gynger, sparker, osv.).	Utfordrer seg fysisk. Bruker grovmotoriske og finmotoriske bevegelser.	Utfordrer seg fysisk. Bruker grovmotoriske bevegelser: (hinker, kaster, sparker, klatrer, finner nye løsninger i klatring på lekestativer.
Begynnende ferdigheter i finmotorikk (prøver å holde fargeblyant, malepensel, skje, prøver å pusle)	Begynnende ferdigheter i finmotorikk (prøver å holde fargeblyant, malepensel, skje, prøver å pusle).	Har noen ferdigheter i finmotorikk: (holder stabilt fargeblyant, holder og begynner å klippe med saks, osv.)	Har noen ferdigheter i finmotorikk: (holder stabilt fargeblyant, holder og klipper rette strekker med saks, osv.)	Behersker ferdigheter i finmotorikk (godt blyantgrep, skriver bokstaver, klipper ut former,
Er med på munnmotoriske øvelser (lager forskjellige lyder, synge, prøver å utale ord på riktig måte).	Er med på munnmotoriske øvelser: (prøver å synge, prøver å utale ord på riktig måte).	Er med på munnmotoriske øvelser: (snakker, synger, prøver å utale ord på riktig måte: tonefall, lyder på bokstaver).	Er med på munnmotoriske øvelser: (snakker, synger, prøver å utale ord på riktig måte: tonefall, lyder på bokstaver).	Er med på munnmotoriske øvelser: (snakker, synger, utaler ord på riktig måte: tonefall, lyder på bokstaver).
Prøver å smake på variert mat.	Prøver å smake på variert mat.	Smaker på variert mat. Begynnende forståelse på hvor maten kommer fra.	Spiser variert mat og har generell forståelse på hvor maten kommer fra.	Spiser variert mat og har kjennskap på hvor maten kommer fra. Forstår at mat, sovn, hvile og bevegelse gir god helse.
Sover og hviler i barnehagen.	Sover og hviler i barnehagen.	Prøver å regulere seg selv om den trenger sovn. Hviler i barnehagen.	Tar pauser fra lek om den trenger å hvile.	Tar pauser fra lek om den trenger å hvile.

Opplever gode rutiner for hygiene.	Begynnende forståelse på at det skal vaskes hender før mat.	Kan rutiner for god hygiene: (vasker hender før mat eller når den er skittent, vasker hender etter do-besøk, osv.)	Kan rutiner for god hygiene: (vasker hender før mat eller når den er skittent, vasker hender etter do-besøk, osv.).	Kan rutiner for god hygiene, oppfordrer andre barna til å huske på de og forstår viktigheten med det.
	Prøver å sitte på potta.	Prøver eller slutter med bleier. Begynner å bli selvstendig i do-besøk.	Er selvstendig i do-besøk.	Er selvstendig i do-besøk.

Progresjonsplan for **Kunst, kultur og kreativitet**

1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Viser undring og interesse for bruk av formingsmaterialer: (sand, snø, plastelina, maling osv.).	Bruker aktivt formingsmaterialer i organiserte eller spontane aktiviteter (snø, sand, plastelina, papp, trolldeig, maling, osv.).	Bruker aktivt formingsmaterialer i organiserte eller spontane aktiviteter (snø, sand, plastelina, papp, maling, svamp, trolldeig, isopor, plast, stoff, pinner, kongler, osv.).	Bruker aktivt formingsmaterialer i organiserte eller spontane aktiviteter (snø, sand, plastelina, papp, maling, svamp, trolldeig, isopor, plast, stoff, pinner, kongler, osv.).	Bruker aktivt formingsmaterialer i organiserte eller spontane aktiviteter (snø, sand, plastelina, papp, maling, svamp, trolldeig, isopor, plast, stoff, pinner, kongler, osv.).
Viser interesse for bruk av noen enkle formingsverktøy: (svamp, pensel, skje, fargeblyanter, osv.).	Bruker enkle formingsverktøy: (fargeblyant, lim, pynt, kjevle, malerpensel, osv.).	Bruker ulike formingsverktøy: (malerpensel, saks, fargeblyanter lim, pynt, kjevle, kakeformer, barnekniv, osv.).	Bruker ulike formingsverktøy: (malerpensel, saks, lim, pynt, kjevle, kakeformer, barnekniv, osv.).	Bruker ulike formingsverktøy: (malerpensel, saks, lim, pynt, kjevle, kakeformer, spikkekniv, sag, hammer, spiker, øks, osv.).

Sanser og utforsker formingsmaterialer materialer (smaker, kjenner, klemmer, søler, kaster, omformer, osv.)	Sanser og utforsker formingsmaterialer materialer (smaker, kjenner, klemmer, søler, kaster, omformer, osv.)	Sanser og utforsker formingsmaterialer materialer (smaker, kjenner, klemmer, søler, kaster, omformer, osv.).	Sanser og utforsker formingsmaterialer materialer (smaker, kjenner, klemmer, søler, kaster, omformer, bretter, tilpasser etter egen estetisk sans, osv.).	Sanser og utforsker formingsmaterialer materialer (smaker, kjenner, klemmer, søler, kaster, omformer, bretter, tilpasser etter egen og andres estetiske sans osv.).
Lager egne kunstneriske uttrykk ved bruk av formingsverktøy og materiale.	Lager egne kunstneriske uttrykk ved bruk av formingsverktøy og materiale.	Lager egne kunstneriske uttrykk ved bruk av formingsverktøy og materiale.	Lager egne kunstneriske uttrykk ved bruk av formingsverktøy og materiale.	Lager egne kunstneriske uttrykk ved bruk av formingsverktøy og materiale.
		Begynner å lage kunstneriske produkter ved å følge etter en mal.	Lager kunstneriske produkter ved å følge etter en mal.	Lager kunstneriske produkter ved å følge etter en mal.
Viser interesse for å høre på sanger, eventyr og for å bevege seg til musikk.	Hører på sanger, eventyr, begynner å bevege seg rytmisk til musikk og synger enkle sanger.	Hører på sanger, eventyr, begynner å bevege seg rytmisk til musikk og synger sanger.	Hører på sanger, eventyr, begynner å bevege seg rytmisk til musikk, synger sanger, dikter opp egne eventyr og sanger.	Hører på sanger, eventyr, begynner å bevege seg rytmisk til musikk, synger sanger, dikter opp egne eventyr og sanger.
Lager og utforsker musikalske lyder ved å skifte på tonefall, rytme og lengde.	Lager og utforsker musikalske lyder ved å skifte på tonefall, rytme og lengde.	Lager og utforsker musikalske lyder ved å skifte på tonefall, rytme og lengde.	Lager og utforsker musikalske lyder ved å skifte på tonefall, rytme og lengde. Dikter opp egne sanger.	Lager og utforsker musikalske lyder ved å skifte på tonefall, rytme og lengde. Dikter opp egne sanger.
Viser undring over musikkinstrumenter. Bruker gjenstander til å lage lyder med.	Viser undring og bruker enkle musikkinstrumenter. Bruker gjenstander til å lage lyder med.	Viser undring og bruker enkle musikkinstrumenter. Bruker gjenstander til å lage lyder med.	Viser undring og bruker enkle musikkinstrumenter. Bruker gjenstander til å lage lyder med.	Viser undring og bruker enkle musikkinstrumenter. Bruker gjenstander til å lage lyder med. Lager egne musikkinstrumenter: (tromme, gitar, marakas, osv.).

Prøver å utspille dialog med andre ved bruk av lyder og bevegelser (form for et skuespill gjennom lek).	Utspiller dialog med andre ved bruk av lyder, enkle ord og bevegelser (form for et skuespill gjennom lek).	Utspiller dialog med andre ved bruk av lyder, ord og bevegelser (form for et skuespill gjennom lek). Har begynnende ferdigheter i å leve seg inn i en rolle (mamma, store søster, lege, osv.) og utspille den selvstendig eller i samspill med andre.	Har begynnende ferdigheter i å dikte opp egne historier samt leve seg inn i en rolle og utspille den selvstendig eller i samspill med andre. Har begynnende kunnskap i oppbygging av eventyr: (innledning, hoveddel, avslutning).	Kan dikte opp egne historier samt leve seg inn i en rolle og utspille den selvstendig eller i samspill med andre. Har kunnskap i oppbygging av eventyr: (innledning, hoveddel, avslutning).
Viser uttrykk for hvilke sanger den liker best (rolig, glad, osv.).	Viser uttrykk på hvilke sanger den liker best (rolig, glad, osv.).	Har begynnende kunnskap om sangmangfold, sangform (beroligende, glade, triste sanger, skumle).	Har begynnende kunnskap om sangmangfold, sangform (beroligende, glade, triste sanger, joik, høytidssanger, nasjonalsanger, sangoppbygging (vers og refreng-form)).	Har begynnende forståelse for sangmangfold, sangform (beroligende, glade, triste sanger, joik, høytidssanger, nasjonalsanger, oppbygging av sang (vers og refreng-form)).
Lager egne kunstneriske uttrykk i forbindelse med tradisjoner, høytider og årstider.	Lager egne kunstneriske uttrykk i forbindelse med tradisjoner, høytider og årstider.	Lager egne kunstneriske uttrykk i forbindelse med tradisjoner, høytider og årstider.	Lager egne kunstneriske uttrykk i forbindelse med tradisjoner, høytider og årstider.	Lager egne kunstneriske uttrykk i forbindelse med tradisjoner, høytider og årstider.

Progresjonsplan for Natur, miljø og teknologi

1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Opplever årstider, oppdager og sanser naturfenomener: (kjenner og smaker på snø, vann, ser og tar på kongler, blader, pinner, osv.).	Opplever årstider, oppdager og sanser naturfenomener: (kjenner og smaker på snø, vann, ser og tar på kongler, blader, pinner, prøver å ta på insekter og dyr, osv.).	Opplever årstider, oppdager og sanser naturfenomener: (kjenner og smaker på snø, vann, ser og tar på kongler, blader, pinner, Prøver eller tar på insekter og dyr osv.)	Opplever årstider, oppdager og sanser naturfenomener: (kjenner og smaker på snø, vann, ser og tar på kongler, blader, pinner, insekter og dyr, osv.).	Opplever årstider, oppdager og sanser naturfenomener: (kjenner og smaker på snø, vann, ser og tar på kongler, blader, pinner, insekter, dyr osv.).
Tar i bruk naturmaterialer: (samler kongler, steiner, pinner, blander de med vann osv.)	Tar i bruk naturmaterialer: (samler kongler, steiner, pinner, blander de med vann osv.)	Tar i bruk naturmaterialer: (samler kongler, steiner, pinner, blander de med vann, sorterer de, osv.)	Tar i bruk naturmaterialer: (samler kongler, steiner, pinner, blander de med vann, sorterer de osv.) Omformer de til konstruksjoner, kunstneriske produkter (vanndam, hytte, land-art, osv.).	Tar i bruk naturmaterialer: (samler kongler, steiner, pinner, blander de med vann osv.). Omformer de til konstruksjoner eller kunstneriske produkter (vanndam, hytte, land-art, osv.).
Viser interesse for dyr, planter og naturfenomener. Prøver å etterligne dyrelyder.	Viser interesse for dyr, planter og naturfenomener. Kan navn på noen dyr. Etterligner dyrelyder.	Viser interesse for dyr, planter og naturfenomener. Kan navn på noen dyr. Etterligner dyrelyder.	Viser interesse for dyr, planter og naturfenomener. Kan navn på noen dyr og insekter. Etterligner dyrelyder. Har begynnende kunnskap om vannets kretsløp, dyre og planteliv.	Er interessert i dyr, planter og naturfenomener. Kan navn på ulike dyr og insekter. Etterligner dyrelyder. Har kunnskap om vannets kretsløp, menneskets livssyklus, årstider, dyre og planteliv (så-plante-høste).

Oppdager og undrer seg over naturfenomener.	Oppdager og undrer seg over naturfenomener. Stiller enkle spørsmål til det den oppdager i naturen: (Hva er det? - en meitemark, osv.).	Oppdager og undrer seg over naturfenomener. Stiller undrende spørsmål om det den oppdager i naturen eller i organiserte aktiviteter.	Oppdager og undrer seg over naturfenomener. Stiller undrende spørsmål om det den oppdager i naturen eller i organiserte aktiviteter: (oppdage sportegn, forskjell på kongler eller mose	Oppdager og undrer seg over naturfenomener. Stiller undrende spørsmål om det den oppdager i naturen eller i organiserte aktiviteter. Prøver på egen hånd å komme til svaret.
Viser interesse for å rydde og sortere.	Hjelper med dagliggjøremål: (kosting, vasking, rydding, kasting av søppel- Ruske-aksjonen osv.).	Hjelper med dagliggjøremål: (kosting, vasking, vanning av blomster, rydding, osv.). Har begynnende forståelse for viktigheten med å ta være på natur: (plukke og kaste søppel i søppelkasser (Ruske-aksjonen, ikke ødelegge planter eller trækker på insekter, osv.).	Hjelper med dagliggjøremål: (kosting, vasking, vanning av blomster, rydding, osv.). Har forståelse for viktigheten med å ta være på natur: (plukker og kaster søppel i søppelkasser (Ruske-aksjonen), leverer glass og metall til gjenvinning sammen med voksne, ikke ødelegger planter eller trækker på insekter, osv.)	Hjelper med dagliggjøremål: (kosting, vasking, rydding, vanning av blomster, osv.). Har forståelse for viktigheten med å ta være på natur: (plukker og kaster søppel i søppelkasser (Ruske-aksjonen), ikke ødelegger planter eller trækker på insekter, gjenbraker materiale i formingsaktiviteter eller lek, osv.).
Gjenbraker materiale i formingsaktiviteter eller lek (fyller opp tom brusflaske med vann, maler på pappesker, osv.).	Gjenbraker materiale i formingsaktiviteter eller lek: (butikklek- melkekartonger, jogurt beger, osv.)	Gjenbraker materiale i formingsaktiviteter eller lek: (butikklek- melkekartonger, jogurt beger, osv.)	Gjenbraker materiale i formingsaktiviteter eller lek (butikklek- melkekartonger, jogurt beger, osv.)	Gjenbraker materiale i formingsaktiviteter eller lek (butikklek- melkekartonger, jogurt beger, osv.)
Bruk av digitale verktøy: (iPad-bilder av dyr, planter og insekter).	Bruk av digitale verktøy: (iPad-bilder av dyr, planter og insekter).	Bruk av digitale verktøy: (iPad-bilder av dyr, planter og insekter, bruker forstørrelsesglass, osv.).	Bruk av digitale verktøy: (iPad-bilder av dyr, planter og insekter, bruker forstørrelsesglass, osv.).	Bruk av digitale verktøy: (iPad-bilder av dyr, planter og insekter, bruker forstørrelsesglass, måler temperatur av vann, været, menneskekropp med termometer, osv.).

Progresjonsplan for Nærmiljø og samfunn

1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	5-6 år
Viser nysgjerrighet på å bli kjent med barnehagenes uteområde, faste voksne og barn. Opplever korte turer i nærmiljøet.	Tar selv initiativ til å bli kjent med barnehagenes uteområde, voksne og barn fra andre avdelinger. Opplever korte turer i nærmiljøet.	Gjenkjenner barnehagenes faste steder i nærmiljø og landskap (tursteder, for eksempel: Barketoppen, Mortetjern).	Kjenner til barnehagenes nærmiljø og landskap (tursteder, for eksempel: Barketoppen, Mortetjern, nærmeste butikk, skole, veien hjemme fra til barnehagen).	Kjenner til barnehagenes nærmiljø og landskap (tursteder, for eksempel: Barketoppen, ulike lekeplasser, nærmeste butikk, Mortetjern, veien hjemmefra til barnehagen, skoleområdet, SFO).
Viser egne meninger og tar valg ut ifra egne forutsetninger: (rister eller nikker på hodet, velger selv hva den vil leke med, osv.).	Viser egne meninger og tar valg ut ifra egne forutsetninger: (bruker enkle ord og kropp til å vise sine meninger ved å si: stopp, vil ikke, vil bli med osv.).	Viser egne meninger og tar valg ut ifra egne forutsetninger: (bruker ord og kropp til å vise sine meninger, som: stopp, vil ikke, vil bli med, jeg velger, osv.).	Viser egne meninger og tar valg ut ifra egne forutsetninger: (bruker ord og kropp til å vise sine meninger, som: stopp, vil ikke, vil bli med, jeg velger, jeg mener, i min familie så spiser vi på gulvet osv.).	Viser respekt, egne meninger og tar valg ut ifra egne forutsetninger: (bruker ord og kropp til å vise sine meninger, som: stopp, vil ikke, vil bli med, jeg velger, jeg mener, dette er min kropp og du kan ikke ta på meg når jeg sier stopp, min familie bor i et rekkehus og din i en enebolig (ulike levesett), er bevist på at begge kjønn kan bestemme like mye (likestilling, osv.).
Ser og hører på musikk fra Forut-aksjonen. Undrer seg over dyr og barn som vises på Forut-filmene. Danser til musikk.	Ser og hører på musikk fra Forut-aksjonen. Undrer seg over dyr og barn som vises på Forut-filmene. Danser til musikk.	Ser og hører på musikk fra Forut-aksjonen. Undrer seg over dyr og barn som vises på Forut-filmene. Danser til musikk.	Ser og hører på musikk fra Forut-aksjonen. Undrer seg over dyr og barn som vises på Forut-filmene. Danser til musikk. Stiller spørsmål til det som vises på filmene (hvorfor leker de uten sko?)	Ser og hører på musikk fra Forut-aksjonen. Undrer seg over dyr og barn som vises på Forut-filmene. Danser til musikk. Stiller spørsmål, undrer seg over ulike levesett og kultur.

			Har begynnende forståelse for menneskerettigheter: (Jeg velger selv mine interesser, for eksempel: musikk, lek med dukker eller bil. Jeg har rett til mat og familie, osv.)	Har begynnende forståelse for menneskerettigheter: (Jeg velger selv mine interesser, for eksempel: musikk, lek med dukker eller bil. Jeg har rett til mat og familie, osv.).
Ser på minoritetens tradisjonelle klær, kunst, hører på musikk og smaker på mat som er forbundet med merkedager og hverdagsliv, f.eks.: (samefolkets dag, Eid, osv.).	Ser på minoritetens tradisjonelle klær, kunst, hører på musikk og smaker på mat som er forbundet med merkedager og hverdagsliv, f.eks.: (samefolkets dag, Eid, osv.)	Ser på minoritetens tradisjonelle klær, kunst, hører på musikk og smaker på mat som er forbundet med merkedager og hverdagsliv, f.eks. (samefolkets dag, Eid, osv.)	Ser på minoritetens tradisjonelle klær, kunst, hører på musikk og smaker på mat som er forbundet med merkedager og hverdagsliv, f.eks.: (samefolkets dag, Eid, osv.) Har begynnende kunnskap om at det fins mangfold av levesett, familieformer, kulturer og tradisjoner i samfunnet.	Ser minoritetens tradisjonelle klær, kunst, hører på musikk og smaker på mat som er forbundet med merkedager og hverdagsliv, f.eks.: (samefolkets dag, Eid, osv.) Har kunnskap om at det fins mangfold av levesett, familieformer, kulturer og tradisjoner i samfunnet. Har begynnende forståelse for respekt, diskriminering og rasisme: (jeg synes at det er fint at vi liker forskjellige ting. Maten som du spiser har vi ikke hjem hos meg, men den er veldig god etter at jeg har smakt på den).

MØTEPLAN

Møtestruktur og planlegging er viktig for å kunne få til et godt pedagogisk tilbud og for å få utvikling hos den enkelte ansatte. Dette har vært endret en del underveis og det kan være vanskelig å finne ut hva som er best for oss i Mortetjern barnehage. Vi har en plan, men den er ikke fullstendig utfylt med innhold og datoer. Det vil være avdelingsmøter på tirsdager og torsdager vil bli brukt til aldersinndelte grupper.

Mnd	Dato	Hva	Tidspunkt	Tema/Tiltak	Hvem	Ansvar	Vurdering
August	15.	Planleggingsdag	08-15.30	Både samlet hele huset og avdelingsvis • Året som kommer • Grupper • Årsplan	Alle ansatte		
	Fortløpende	Oppstarts samtaler			Alle pedagoger som får nye barn	Pedagogene	
September	05.	Personalmøte	17-19	• Bhg miljø/krenkelser • • Språk og språkmiljø	Alle ansatte Marianne G	Styrer/ lederteam	
	12.	MBU	10-11	Div. informasjon, spørsmål Nærværarbeid	Fagforening, verneombud og styrer		
	21.	Foreldremøte	18 - 19.30	Aktuelt tema, valg	Alle ansatte		
	26.	Personalmøte	17-19	Barnehagemiljø og krenkelser Språk og språkmiljø	Alle ansatte	Styrer/ lederteam	
	Fortløpende	Oppstarts samtaler			Alle pedagoger som får nye barn	Pedagogene	
Oktober		SU møte		Innkomne saker		Styrer	
November		Foreldresamtaler		Barnets utvikling og trivsel	Pedagogene	Pedagogene	
	03. og 04.	Planleggingsdag	8-15.30	Mulig felles del for alle kommunale bhg ½ dag Barnehagemiljø og krenkelser Språk og språkmiljø	Alle ansatte	Lederteam	
	07.	Personalmøte	17-19	Planarbeid, Periodeplaner: revidere alle planer for alle periodene	Alle ansatte		

		MBU		Div. informasjon, spørsmål	Fagforening, verneombud og styrer	Styrer	
Desember	05.	Personalmøte		Grupper: Planer for perioden frem til sommeren. Evaluering høst.		Styrer/lederteam	
Januar	02.	Personalmøte	17-19	Barnehagemiljø/krenkelser	Alle ansatte		
	25.	SU møte		Brukerundersøkelsen		Styrer	
	27.	Planleggingsdag	8-15.30	Barnehagemiljø og krenkelser	Alle ansatte		
Februar	06.	Personalmøte	17-19	Brukerundersøkelsen	Alle ansatte		
	Fortløpende	Foreldresamtaler			Pedagogene	Pedagogene	Barnas utvikling og trivsel
Mars	06.	Personalmøte	17-19	Barnehagemiljø/krenkelser	Alle ansatte		
		MBU lokalt		Ferieplanlegging, Div. informasjon, spørsmål	Fagforening, verneombud og styrer	Styrer	
		Hovedopptak for neste barnehageår				Styrer	
April	11.	Personalmøte		Barnehagemiljø og krenkelser +	Alle ansatte		
	Fortløpende	Foreldresamtaler			Pedagogene		Barnas utvikling og trivsel
Mai	08.	Personalmøte	17-19	Barnehagemiljø/krenkelser	Alle ansatte		
	19.	Planleggingsdag	8-15.30	Evaluering av bhg året, planlegging av det nye Årsplan, evaluere (Forkaste, Forbedre og Forvare)	Alle ansatte		
				Ledersamling i forb med årsplan (mulig ½ dag)			
Juni	05.	Personalmøte	17-19	Årsplan neste barnehageår Høstens avdelinger med små og store	Alle Ansatte		

	Uke 24	Foreldremøte nye barn		Informasjon, forventninger, bli kjent. Avtale oppstart og samtaler	Pedagogene og styrer	Syrer og pedagoger på avdeling som får nye barn	
	Før ferien	SU		Fastsetting av årsplan for neste bhg år	Repr i SU	Styrer	

Avdelingsmøter: Tirsdager

Partallsuker: Maur og Høna

Oddetallsuker: Veps og Bark

Ledermøter: Tirsdag kl 12.30-14.00 i partallsuker